

CF LIMITS

DE GRENS VOORBIJ

Onderzoek naar risicovol pornogebruik
onder jongvolwassenen

INHOUDSOPGAVE

01.	Achtergrond	p. 3
	Aanleiding van het onderzoek	p. 3
	Achtergrond en literatuur	p. 4
	Onderzoeksvragen	p. 8
02.	Methode	p. 9
03.	Resultaten	p. 13
	Beschrijvende resultaten	p. 13
	Resultaten onderzoeksvraag 1	p. 16
	Resultaten onderzoeksvraag 2	p. 17
	Resultaten onderzoeksvraag 3	p. 19
04.	Discussie	p. 22
05.	Aanbevelingen	p. 27
	Conclusie	p. 29
06.	Literatuurlijst	p. 30

ACHTERGROND

Aanleiding van het onderzoek

Offlimits bestrijdt online misbruik. Met een anonieme hulplijn en chat biedt de preventielijn van Offlimits ondersteuning aan personen die zich zorgen maken over hun seksuele gevoelens en/of gedrag naar minderjarigen, waaronder personen die kijken naar beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik. Van de personen die contact opnemen met de preventielijn in verband met het kijken naar misbruikbeelden zijn 42% adolescenten en jongvolwassenen tot en met 25 jaar¹. Een onderzoek naar deze jonge plegers van (online) seksueel kindermisbruik die contact opnemen met de preventielijn laat zien dat veel van deze personen door gewenning en herhaalde blootstelling aan legaal pornografisch beeldmateriaal kunnen afdwalen naar steeds extremere beelden, waaronder beeldmateriaal van seksueel misbruik van minderjarigen (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen & Stop it Now, 2023). Jongeren kunnen al op jonge leeftijd geconfronteerd worden met dergelijke beelden. Een onderzoek onder kijkers van misbruikbeelden op het darkweb vond dat 65% van de kijkers zelf minderjarig was toen ze voor het eerst dit materiaal hadden gezien, en 32% was zelfs onder de 13 jaar (Insoll et al., 2022). Het is nog onduidelijk wat het kijken van misbruikbeelden op een jonge leeftijd met iemand doet, maar een deel van deze personen zullen het materiaal ook op latere leeftijd blijven kijken.

Er is veel onderzoek gedaan naar het pornogebruik van adolescenten, maar het ontbreekt vaak aan een verdiepend inzicht in het type porno dat deze jonge personen precies kijken en hoe vaak ze tijdens het porno kijken in aanraking komen met gewelddadige en strafbare beelden. Ook zijn er weinig onderzoeken gedaan naar de mate waarin adolescenten actief op zoek gaan naar misbruikbeelden en welke factoren hierbij betrokken zijn. Verdiepend inzicht in het pornogebruik en de mogelijke risico's die het met zich meebrengt, kan helpen om preventieve interventies te ontwikkelen voor deze jonge doelgroep. Het is belangrijk om vroegtijdig in te grijpen en te voorkomen dat adolescenten terechtkomen bij strafbaar materiaal. Om hier meer zicht op te krijgen,

1

Jaarverslag Offlimits 2024

heeft Offlimits een onderzoek uitgevoerd onder jonge mannen tussen de 18-25 jaar in de algemene bevolking. Middels een vragenlijst is in kaart gebracht in welke mate deze jonge mannen tijdens het porno kijken in aanraking zijn gekomen met extreme en/of gewelddadige porno, waaronder misbruikbeelden van minderjarigen. De achtergrond, opzet en resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport besproken.

Achtergrond & literatuur

Het effect van porno op adolescenten

Over de jaren heen is veel onderzoek gedaan naar het effect van porno kijken op de attitudes en het seksuele gedrag van adolescenten. Het kijken naar porno kan voor veel adolescenten een bron zijn voor het ontdekken van seksualiteit en het ervaren van seksuele opwinding. Adolescenten geven aan dat ze van porno kunnen leren over seksualiteit en hun seksuele identiteit (Litsou et al., 2021). Echter, het kijken naar porno kan ook zorgen voor een onjuiste of onrealistische beeldvorming van seksualiteit. Onderzoek laat zien dat porno kijken gerelateerd is aan minder seksuele tevredenheid, seksuele objectificatie van vrouwen, en stereotype genderrollen (Grubbs & Kraus, 2021; Klaassen, 2020). Daarnaast kan porno kijken in sommige gevallen gerelateerd zijn aan risicovol seksueel gedrag en seksuele agressie (Grubbs & Kraus, 2021). Maar de bevindingen wat betreft de relatie tussen porno en seksuele agressie zijn tegenstrijdig. Een meta-analyse vond geen relatie tussen het kijken van porno en seksueel agressief gedrag, en enkel een klein effect van gewelddadige porno op seksuele agressie (Ferguson & Hartley, 2022). Een andere meta-analyse vond wel een associatie tussen blootstelling aan porno en problematisch seksueel gedrag in kinderen en adolescenten (Mori et al., 2023). Deze associatie was groter voor gewelddadige porno. Het zien van gewelddadige porno op jonge leeftijd kan mogelijk zorgen voor negatieve effecten op de attitude en het gedrag van jonge mensen. Een verhoogd risico op problematisch gedrag zal altijd afhankelijk zijn van een combinatie van factoren, bijvoorbeeld persoonlijkheidseigenschappen of de seksuele interesses die iemand heeft. Het is ook mogelijk dat voor degene die een interesse hebben in gewelddadige porno het zien van deze beelden een stimulerende werking heeft op diens gedrag of fantasieën.

Het effect van porno op de attitudes en het gedrag van adolescenten kan mogelijk verklaard worden door de social learning theory (Bandura, 1977) en de social scripting theory (Simon & Gagnon, 1984). In het kort zegt de social learning theory dat het meeste gedrag aangeleerd wordt door het gedrag van andere mensen te observeren en te imiteren. Dit gebeurt niet alleen in het echte leven, maar ook online via bijvoorbeeld social media en porno. Social scripting theory zegt dat mensen geïnternaliseerde scripts volgen die richting geven aan sociale interactie. Social scripts vertellen ons wat er in een specifieke situatie zou moeten gebeuren of hoe we ons zouden moeten gedragen. Seksuele scripts zijn gebaseerd op hetzelfde principe; ze vertellen ons hoe seks zou moeten zijn en hoe we ons op een seksuele manier zouden moeten gedragen. Doordat mensen al op jonge leeftijd in aanraking kunnen komen met porno is dit een bron geworden voor seksuele scripts. Juist omdat jonge personen in een kritieke ontwikkelingsfase zitten, is er een grotere kans dat deze eerste blootstelling geïntegreerd wordt in hun seksuele scripts.

Doordat mensen beïnvloed kunnen worden door datgene wat ze zien in porno is het belangrijk om te weten wat ze precies zien in die video's en in welke mate deze stereotypen of zelfs gewelddadige

beelden bevatten. In content analyses van pornovideo's wordt onderzocht welke gedragingen te zien zijn in de video's en hoe vaak deze voorkomen. Deze analyses laten verschillende cijfers zien wat betreft het voorkomen van agressie en geweld, waarbij lichtere vormen van agressie (zoals spanking of gagging) vaker voorkomen dan zwaardere vormen van agressie (zoals slaan of schoppen) (Carotte et al., 2020). In de meeste gevallen zijn het mannen die de agressieve handeling uitvoeren bij de vrouw. In twee recentere content analyses werd naast een (brede) definitie van fysieke agressie ook meegenomen wanneer er duidelijk geen sprake was van consent. Deze studies vonden dat er in 12-15% van de bekeken video's sprake was van non-consensuele fysieke agressie (Shor, 2019; Shor & Seida, 2019). In de studie van Shor (2019) werd tevens gevonden dat de vrouwen meer 'pleasure' leken te ervaren in video's met fysieke agressie dan in video's zonder fysieke agressie, en dat dit effect groter was voor video's met tieners. Daarnaast komen stereotype genderrollen veel voor in de video's, waarbij de mannen vaker een dominante rol hebben en vrouwen zich onderdanig gedragen (Carotte et al., 2020; Klaassen & Peter, 2015; Vannier et al., 2014). Deze veelvoorkomende aspecten van porno beïnvloeden seksuele scripts, waardoor jonge mensen het beeld kunnen krijgen dat agressieve handelingen bij seks horen en dat vrouwen dit ook plezierig vinden. Dit kan ertoe leiden dat jonge mensen deze gedragingen ook in het echte leven gaan uitvoeren. Een onderzoek vond dat een hogere frequentie van pornogebruik gerelateerd was aan het uitvoeren van seksuele gedragingen die vaak terugkomen in pornovideo's, waaronder het uitvoeren van agressieve handelingen richting een partner, het ondergaan van agressieve handelingen, en vernederende handelingen (Bridges et al., 2016). Dit onderzoek biedt daarmee ondersteuning voor de seksuele script theorie.

Blootstelling extreme porno

Hoe vaak komen adolescenten tijdens het porno kijken in aanraking met gewelddadige porno en misbruikbeelden? In een Nederlandse studie werd onderzocht in welke mate adolescenten blootgesteld waren aan verschillende typen pornografie waaronder affectie, dominantie en geweld. Ze vonden dat 10% van de adolescenten aangaf wel eens in aanraking te komen met gewelddadige porno (Vandenbosch, 2015). Met name personen die hoog scoren op hypermasculiniteit en hyperfeminiteit hebben vaker gewelddadige porno gezien. Een hoge score op hypermasculiniteit en hyperfeminiteit betekent dat personen zich overmatig vasthouden aan mannelijke of vrouwelijke genderrollen. Sabina, Wolak & Finkelhor (2008) onderzochten ook de blootstelling aan porno bij adolescenten onder de 18 jaar, en maakten hierbij een onderscheid tussen verschillende typen extreme pornografie. Ze vonden dat jongens meer extreme beelden hadden gezien (zoals verkrachting en misbruikbeelden van minderjarigen) in vergelijking met meisjes. Zo vonden ze dat 17.9% van de jongens en 10.2% van de meisjes ooit een beeld is tegenkomen van verkrachting of seksueel geweld. En 15.1% van de jongens en 8.9% van de meisjes geeft aan ooit een seksueel beeld te hebben gezien van kinderen. Voor beelden waarop een seksuele handeling was te zien tussen mens en dier was dit respectievelijk 31.8% en 17.7%. In het onderzoek van González-Ortega & Orgaz-Baz (2013) werden studenten gevraagd of ze voor hun 18e in aanraking waren gekomen met porno en welke typen beelden ze dan hadden gezien. Hiervan gaf 6.8% aan dat ze beelden van verkrachting of seksueel geweld hadden gezien, 7.6% seksuele beelden van kinderen, en 31.1% beelden met een seksuele handeling tussen mens en dier. Een andere studie vond zelfs nog hogere cijfers, waarbij 44.5% van de jongens en 18.8% van de meisjes wel eens gewelddadige of vernederende porno heeft gezien (Romito & Beltramini, 2015). Deze cijfers lopen sterk uiteen, gedeeltelijk omdat studies verschillen in de definities van gewelddadige porno die worden gehanteerd. Wel is er dus een aanzienlijke kans dat adolescenten tijdens het porno kijken in aanraking komen met gewelddadige porno, en in

sommige gevallen zelfs seksueel misbruikbeelden van minderjarigen.

Onderzoeken in community samples hebben gekeken hoeveel personen uit de algemene bevolking aangeven naar misbruikbeelden te kijken, en of er verschillen zijn tussen personen die hier wel en niet naar kijken. Met andere woorden; welke factoren kunnen het kijken naar misbruikbeelden voorspellen? In het onderzoek bij mannelijke adolescenten van Seto et al. (2015) bleek dat 4.2% ooit naar misbruikbeelden had gekeken. In dit onderzoek vonden ze een sterke associatie tussen het kijken naar gewelddadige porno en het kijken naar misbruikbeelden. In een andere grote community sample werd een kleiner percentage gevonden; 2.4% van de sample gaf aan ooit naar misbruikbeelden te hebben gekeken (Klein et al., 2015). Ze vonden ook dat een hoge seks drive, seksuele fantasieën over kinderen en antisociaal gedrag het kijken naar misbruikbeelden voorspelden.

Onderzoek in volwassen porno kijkers laten hogere percentages zien; in de studie van Seigfried et al. (2008) gaf 9.8% aan ooit naar misbruikbeelden te hebben gekeken. En in de studie van Ray et al. (2014) vonden ze zelfs dat 21% naar misbruikbeelden had gekeken. Dit hoge cijfer is vermoedelijk te verklaren doordat de werving deels plaatsvond op online plekken voor problematisch pornogebruik en afwijkende seksuele interesses. In dit onderzoek werd ook gevonden dat personen die hoog scoren op sensatie zoeken én frequentie van pornogebruik een grotere kans hebben om misbruikbeelden te kijken.

Bovenstaande studies tonen een aantal factoren die mogelijk gerelateerd zijn aan het kijken naar misbruikbeelden, waaronder seksuele fantasieën voor kinderen, een hoge frequentie van pornogebruik, een hoge seks drive, en het kijken naar gewelddadige porno. Deze factoren zijn dus belangrijk om verder te onderzoeken als we willen weten welke (combinatie van) factoren mogelijk een risico geven op het kijken naar misbruikbeelden. Daarbij kan het nog een verschil maken tussen het ooit hebben gezien van misbruikbeelden, en hier ook actief en doelbewust naar op zoek gaan. Vaak komen mensen hier namelijk de eerste keer onbedoeld bij terecht (Brown, 2023; Napier et al., 2024).

Een grootschalig onderzoek onder volwassen personen in Australië vond dat 4.7% ooit misbruikbeelden is tegengekomen (Brown, 2023). In de meeste gevallen (77.7%) was dit per ongeluk. In een recente studie in een grote community sample van pornokijkers werd gevonden dat 13.5% ooit misbruikbeelden is tegengekomen (Napier et al., 2024). In een subgroep van kijkers werd gevraagd of ze na de eerste blootstelling intentioneel misbruikbeelden hadden opgezocht; dit was voor bijna de helft het geval. De sterkste voorspellers voor blootstelling aan misbruikbeelden waren ooit naar porno met mensen en dieren te hebben gekeken, en een seksuele interesse in kinderen. Andere voorspellers (met een kleinere effect size) waren een jongere leeftijd waarop voor het eerst naar volwassen porno werd gekeken (<14 jaar), als kind fysiek mishandeld en verwaarloosd te zijn, en ooit naar porno met BDSM te hebben gekeken. Personen die de eerste keer intentioneel misbruikbeelden hadden opgezocht, hadden een grotere kans om daarna opnieuw misbruikbeelden te kijken. Ook eenzaamheid en een seksuele interesse in kinderen voorspelden het opnieuw opzoeken van misbruikbeelden.

Bovenstaande studies laten zien dat veel personen onbedoeld in aanraking zijn gekomen met misbruikbeelden online. Ondanks dat de eerste confrontatie met deze beelden vaak onbedoeld is, zoekt een aanzienlijk deel dit vervolgens wel doelbewust op. Het is dus belangrijk om te voorkomen

dat personen dergelijke beelden tegenkomen online, en ook om de drempel om verder te zoeken zo hoog mogelijk te maken. Meer inzicht in de factoren die gerelateerd zijn aan het kijken naar misbruikbeelden, met name wanneer mensen dit doelbewust opzoeken, kan bijdragen aan het ontwikkelen van preventieve interventies die voorkomen dat mensen verstrikt raken in het kijken naar dergelijke beelden.

Escaleren op pornowebsites

Een deel van de personen die naar misbruikbeelden kijkt, geeft aan dat ze door herhaalde blootstelling aan porno steeds extremere beelden zijn gaan kijken waardoor ze uiteindelijk zijn geëscaleerd naar misbruikbeelden (Insoll et al., 2021; Knack et al., 2020; Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen & Stop it Now, 2023; Rimer & Holt, 2022; Wortley et al., 2024). Vaak wordt desensitisatie beschreven: mensen zijn ongevoelig geworden voor de seksuele beelden en zijn daardoor op zoek gegaan naar steeds heftiger beeldmateriaal (zoals hardcore materiaal en misbruikbeelden) om dezelfde mate van spanning en opwindning te ervaren. Onderzoek laat zien dat het kijken naar afwijkende porno (met kinderen en/of dieren) gerelateerd is aan een jongere leeftijd waarop voor het eerst naar volwassen porno werd gekeken (Seigfried-Spellar, 2016). In het onderzoek van Insoll et al. (2021) blijkt tevens dat veel personen al op jonge leeftijd zijn begonnen met het kijken naar misbruikbeelden. Een grootschalig onderzoek in Australië vond dat mannen die seksuele gevoelens hadden voor minderjarigen en misbruik hadden gepleegd, 11 keer zo vaak gewelddadige porno hadden gekeken, en 27 keer zo vaak naar porno met dieren, in vergelijking met mannen zonder dit soort gevoelens en gedrag (Salter et al., 2023). Er lijkt dus wel een link te zijn tussen het kijken van extreme porno en het kijken naar misbruikbeelden.

De hypothese dat personen steeds extremere beelden gaan kijken, is onderzocht in een longitudinale studie. In deze studie werd echter geen toename van interesse in gewelddadige pornografie over de tijd gevonden (Landripet et al., 2019). De vraag over gewelddadige porno was beperkt in antwoordmogelijkheden, waardoor een toename in frequentie van kijken niet gedetecteerd kon worden. Daarnaast was de gemiddelde leeftijd van de sample 16 jaar en betrof het een tijdsperiode van 2 jaar. Het zou goed kunnen dat het effect pas over een langere tijd en op latere leeftijd zichtbaar is. Maar het is ook mogelijk dat desensitisatie geen algemeen optredend proces is, maar dat sommige personen er gevoelig voor zijn. Het is dus belangrijk dat er meer onderzoek komt om het escalatieproces beter te begrijpen en meer inzicht te krijgen in welke personen een risico lopen om te escaleren naar misbruikbeelden.

Doel van het onderzoek

Onderzoek laat zien dat personen kunnen escaleren van volwassen porno naar steeds extremer beeldmateriaal en dat er een mogelijke link is tussen het kijken van gewelddadige porno en het kijken van misbruikbeelden. Het ontbreekt nog aan een verdiepend inzicht in hoe het pornogebruik van adolescenten en jongvolwassenen eruit ziet, de mate waarin ze naar verschillende typen extreme porno kijken, en welke personen het meeste risico lopen op het kijken naar misbruikbeelden. Het doel van dit onderzoek is dan ook om meer inzicht te krijgen in het porno kijkgedrag van adolescenten en jongvolwassenen, en in kaart te brengen in welke mate ze tijdens het porno kijken in aanraking komen met extreme en/of gewelddadige porno, waaronder misbruikbeelden. Hierbij wordt gekeken naar zowel het onbedoeld tegenkomen van deze beelden als het bewust opzoeken van dit materiaal. Daarnaast zal het onderzoek de psychologische en gedragsmatige kenmerken van kijkers van

misbruikbeelden beschrijven, en onderzoeken in hoeverre zij verschillen van niet-kijkers. Denk hierbij aan het kijken naar andere extreme en/of gewelddadige porno, problematisch pornogebruik, seksuele voorkeur, en seks drive. Met problematisch pornogebruik wordt bedoeld dat gebruikers moeite hebben om hun pornogebruik te controleren en hier negatieve effecten van ondervinden. Dit onderzoek beoogt hiermee inzicht te krijgen in de factoren die gerelateerd zijn aan het kijken van misbruikbeelden en in hoeverre het kijken van misbruikbeelden voor sommige personen deel is van een bredere interesse in extreme seksualiteit.

Onderzoeksvragen

In dit onderzoek zijn de volgende deelvragen onderzocht:

1. In welke mate komen adolescenten en jongvolwassenen tijdens het porno kijken, bedoeld en onbedoeld, in aanraking met extreme en/of gewelddadige porno, waaronder misbruikbeelden?
2. Welke psychologische en gedragsmatige kenmerken vertonen personen die naar misbruikbeelden kijken?
3. Verschillen personen die kijken naar misbruikbeelden van personen die hier niet naar kijken op: leeftijd eerste keer porno kijken, frequentie van pornogebruik, problematisch pornogebruik, het kijken naar andere strafbare/gewelddadige porno, seks drive, en seksuele voorkeur?

02

METHODE

Participanten

De onderzoeksgroep betreft mannen tussen de 18-25 jaar die in de afgelopen 6 maanden naar porno hebben gekeken. Er is voor dit onderzoek gekozen om enkel mannen te includeren omdat er naar verwachting maar een klein deel van de onderzoeksgroep naar misbruikbeelden kijkt en dit kijkgedrag vaker voor lijkt te komen bij mannen. Desalniettemin zijn er ook vrouwen die naar misbruikbeelden kijken en zou onderzoek naar blootstelling aan verschillende typen pornografie ook waardevol zijn voor vrouwen. Aangezien het onderzoek zich richt op porno kijkgedrag was het belangrijk dat personen in het afgelopen half jaar naar porno hadden gekeken. Op deze manier werd beoogd een actievere groep pornokijkers te includeren.

Voor de werving van respondenten is gebruik gemaakt van een panel via SurveySwap. SurveySwap heeft een groot bereik aan personen die credits kunnen verdienen voor het invullen van surveys. Hierdoor kon er een grote groep respondenten worden gevonden die voldoen aan de inclusiecriteria. De dataverzameling liep van oktober 2024 tot en met februari 2025. In totaal zijn 1.016 personen aan de vragenlijst begonnen. Daarvan werden 268 personen geëxcludeerd omdat ze niet voldeden aan de inclusiecriteria, en 77 responsen waren onvolledig en zijn uit de dataset verwijderd. Van de 671 volledig ingevulde responsen zijn mensen die niet eerlijk waren op de “honesty check” of op basis van hun antwoorden duidelijk niet serieus waren niet meegenomen voor de analyse. Dit resulteerde in een dataset van N = 601 respondenten.

Representativiteit

In het onderzoek werden mannen tussen de 18-25 jaar gezocht die in de afgelopen 6 maanden naar porno hadden gekeken. Hierdoor werd er een selectie gemaakt van personen die actiever naar porno kijken, en dus is deze sample niet representatief voor de gehele groep personen in deze leeftijdscategorie. Immers, niet iedereen kijkt naar porno. In het onderzoeksrapport ‘Seks onder je 25e’ werd gevonden dat 96% van de jongens in de leeftijdsgroep 22-24 jaar in de afgelopen 6 maanden ten minste 1 keer naar porno heeft gekeken, in de leeftijdsgroep 19-21 jaar was dit 91% (de Graaf et al., 2024). Verder werd in het huidige onderzoek alleen gekeken naar mannen, en zijn de

resultaten dus niet toepasbaar op vrouwen in deze leeftijdscategorie. Het werven van respondenten voor dit type onderzoek (met als onderwerp “porno kijkgedrag”) heeft altijd een risico op bias. Zo kan het mensen aantrekken die wat gemakkelijker over seksualiteit en porno praten. Door gebruik te maken van een panel werd beoogd een meer diverse groep te bereiken, al bestaat dit panel wel voor een groot deel uit studenten en jonge professionals. Er moet dus rekening mee worden gehouden dat de resultaten van het onderzoek niet kunnen worden gegeneraliseerd en dus niet representatief zijn voor de hele groep adolescenten en jongvolwassenen.

Materialen

Voor dit onderzoek werd een vragenlijst ontwikkeld over verschillende aspecten van pornogebruik. Op basis van wetenschappelijke literatuur en kennis van het onderzoeksteam werd een eerste opzet gemaakt van de vragenlijst. Vervolgens werd de vragenlijst getest binnen Offlimits. In meerdere feedbackrondes werden de items besproken om te onderzoeken of de vraagstelling duidelijk was en niet open voor meerdere interpretaties. Op deze manier werd de vragenlijst steeds aangepast totdat er geen onduidelijkheden meer waren.

De vragenlijst bevat een combinatie van open en gesloten vragen over verschillende onderwerpen, zoals porno kijkgedrag, seksualiteit en welzijn. De items over porno kijkgedrag zijn deels gebaseerd op vragenlijsten uit de wetenschappelijke literatuur, waarbij met name de Internet Pornography Questionnaire (Noll, Harsey & Freyd, 2022) is gebruikt ter inspiratie. Daarnaast zijn een aantal vragenlijsten gebruikt om specifieke variabelen te onderzoeken. Dit betreft de Short Problematic Pornography Consumption Scale (Bothe et al., 2021), de Short Depression-Happiness Scale (Joseph et al., 2004), en twee items over seks drive (Lippa, 2009). De items uit deze vragenlijsten werden door de onderzoeker vertaald naar het Nederlands, in het onderzoeksteam besproken, en weer terug vertaald naar het Engels om vast te stellen of de vertaling inhoudelijk overeenkomt. Woorden waar onduidelijkheid over bestond, werden besproken totdat er overeenstemming werd bereikt.

Porno kijkgedrag

Het gedeelte over porno kijkgedrag bestond uit verschillende onderdelen. Participanten werden gevraagd hoe oud ze waren toen ze voor het eerst porno hadden gezien, en hoe ze dit hadden ervaren. Er werden ook vragen gesteld over de frequentie van pornogebruik (hoe vaak ze in een gemiddelde maand naar porno kijken en hoe lang een gemiddelde sessie duurt), de platformen die ze gebruiken om porno te kijken (pornowebsites, social media, etc.) en de genres die ze kijken. Voor de verschillende typen van porno werd een beschrijving gegeven en gevraagd of ze dit ooit waren tegengekomen (bewust en per ongeluk) en hoe vaak ze dit actief hadden opgezocht in het afgelopen half jaar. De verschillende typen porno die zijn bevraagd: BDSM, fetisj, gewelddadige seks, gedwongen seks, seksuele beelden van minderjarigen, virtuele/AI gegenereerde seksuele beelden van minderjarigen, en seks met dieren. Bij personen die aangaven actief naar (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen te hebben gekeken, werden er extra vragen gesteld over hun kijkgedrag zoals de motivatie voor het gedrag, de inhoud van de beelden, en de gevoelens die ze hierbij ervaren.

Problematisch pornogebruik

De Short Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS-6) is ontwikkeld om te screenen voor problematisch pornogebruik (Bothe et al., 2020). De vragenlijst is een verkorte versie van

de Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS-18; Bothe et al., 2018) en is gebaseerd op het 6-componenten verslavingsmodel (Griffiths, 2005). De verschillende componenten zijn als volgt: porno heeft een belangrijke plek in iemands leven, steeds meer porno nodig hebben voor bevrediging, porno gebruiken om negatieve gevoelens te verminderen, (inter)persoonlijke problemen als gevolg van pornogebruik, ervaren van stress als porno kijken niet kan, en onsuccesvolle pogingen om pornogebruik te verminderen of te stoppen. Antwoorden kunnen gegeven worden op een 7 puntschaal (1=nooit; 7=heel vaak). De vragenlijst is gevalideerd in drie groepen, waaronder personen die hulp zochten voor problematisch pornogebruik (Bothe et al., 2020). De vragenlijst kan betrouwbaar onderscheid maken tussen problematische en niet-problematische gebruikers. Volgens de onderzoekers is 20 punten de cut-off score; een score van 20 of hoger wijst mogelijk op problematisch pornogebruik. De interne consistentie van de PPCS-6 in de huidige sample is goed met Cronbach's $\alpha = 0.85$.

Seksualiteit

Het gedeelte over seksualiteit vroeg de participanten naar verschillende onderwerpen, zoals hun romantische en seksuele aantrekking tot verschillende leeftijdsgroepen, seksuele tevredenheid, en ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag (zowel als slachtoffer en als pleger).

Seks drive

Voor het meten van seks drive zijn twee items gebruikt, gebaseerd op het grootschalige onderzoek over verschillende landen vanuit de BBC (Lippa, 2009). Het eerste item was "Ik heb een sterke behoefte aan seks" en het tweede item "Er is niet veel voor nodig om mij seksueel opgewonden te maken". Er werd gebruik gemaakt van een 7 puntschaal voor het beantwoorden van de vragen (1=helemaal oneens; 7=helemaal eens). De interne consistentie voor de items in de huidige sample is Cronbach's $\alpha = 0.62$ en daarmee lager dan in de oorspronkelijke studie, maar wel acceptabel.

Welzijn

De Short Depression-Happiness Scale (SDHS-6) is een verkorte versie van de Depression-Happiness Scale (DHS-25; Joseph et al., 2004). Het is een vragenlijst voor het meten van depressie en geluk. Drie vragen gaan over positieve gedachten en ervaringen en drie vragen gaan over negatieve gedachten en ervaringen. Participanten moeten aangeven hoe ze zich in de afgelopen week hebben gevoeld op een 4 puntschaal (0=nooit; 3=vaak). De vragen die gaan over negatieve gedachten en ervaringen zijn reverse scored, waarbij hogere scores wijzen op meer positieve gedachten en gevoelens, en minder negatieve gedachten en gevoelens. In de validatie studie werd convergente validiteit vastgesteld met zowel een maat voor depressie als een maat voor geluk (Joseph et al., 2004). In de huidige sample werd een betrouwbaarheid gevonden van $\alpha = 0.83$.

Daarnaast werden participanten gevraagd om aan te geven hoe gelukkig ze zich voelen op een schaal van 0-10. Ook werden er vragen gesteld over het ervaren van eenzaamheid en suicidale gedachten.

Honesty check

Door de gevoeligheid van het thema en de persoonlijke vragen over pornogebruik en seksualiteit hadden participanten altijd de mogelijkheid om een vraag niet te beantwoorden. Daarnaast werden er aan het einde van de vragenlijst twee vragen gesteld over hoe eerlijk de participanten zijn geweest tijdens het beantwoorden van de vragenlijst (Sischka et al., 2022; Zimmerman & Langer, 1995). De

ene vraag ging over hoe eerlijk de participanten zijn geweest (helemaal niet eerlijk – volledig eerlijk), en de andere vraag in hoeveel gevallen ze oneerlijk hebben geantwoord (helemaal niet – meer dan 10 antwoorden). Hierdoor konden participanten die aangaven niet eerlijk te zijn geweest of veel vragen oneerlijk te hebben beantwoord uit de dataset worden gehaald. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Ethische kwesties

Door de gevoeligheid van de vragenlijst was het belangrijk dat het invullen van de vragenlijst volledig anoniem is. Er zijn dus geen gegevens verzameld die herleidbaar zijn tot personen. Alle participanten hebben de informatiebrief gelezen en toestemming gegeven voor het onderzoek en de verwerking van hun data. Het enquête programma Questback is gebruikt voor het maken van de vragenlijst en de dataverzameling, en verder is de data van het onderzoek opgeslagen binnen de beveiligde systemen van Offlimits. Voor de start van het onderzoek is de Functionaris Gegevensbescherming van Offlimits geconsulteerd, en tijdens het gehele onderzoeksproces is de Gedragscode Gezondheidsonderzoek nageleefd. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Commissie van de Open Universiteit (via Nethics).

03

RESULTATEN

Beschrijvende resultaten totale groep

Eerste ervaring met porno

De gemiddelde leeftijd waarop voor het eerst naar porno werd gekeken, is 13.58 jaar met een range van 4-25 jaar. In 56% van de gevallen was dit doelbewust en bij 43% gebeurde dit per ongeluk. De helft van de respondenten omschreven hun eerste ervaring met porno als positief (50%). Bij 35% was dit een neutrale ervaring, en 15% ervoer dit als negatief.

Porno kijkgedrag

Respondenten kijken gemiddeld 12 keer per maand naar porno om te masturberen, met een gemiddelde sessieduur van 21 minuten. De meeste respondenten maken gebruik van pornowebsites om naar porno te kijken (94%); het grootste deel kijkt op Pornhub (92%). Ook maakt 29% gebruik van social media voor het kijken naar porno, met name via Instagram, Twitter/X en Reddit. 26% klikt tijdens het porno kijken wel eens op een advertentie die leidt naar een andere (porno)website.

Verder maken de meeste respondenten gebruik van gratis websites (92%). De voornaamste redenen die respondenten aangeven om te kiezen voor gratis pornowebsites is dat ze niet willen betalen voor porno (86%), dat ze zich niet willen registreren met persoonsgegevens op een pornowebsite (27%) en dat ze betaalde websites te duur vinden (18%). Er is ook gevraagd of respondenten wel eens naar ethische porno² kijken, wat bij 17% het geval was; 57% wist niet wat ethische porno is.

Problematisch pornogebruik

Om problematisch pornogebruik te onderzoeken werd de Short Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS-6) gebruikt. De gemiddelde score voor alle participanten was 16 (range 6-42). Bij de PPCS-6 wordt een cut-off score van 20 gebruikt voor mogelijk problematisch pornogebruik. Op grond daarvan was bij 201 van de respondenten (34%) mogelijk sprake van

2 Ethische porno wordt gemaakt met consent van alle betrokkenen, laat meer diversiteit zien (in leeftijd, gender, seksuele oriëntatie, etc.), gebruikt veiligheidsmaatregelen (zoals soa testen en anticonceptie), en is transparant (bijv. over de performers, regisseur en crew maar ook 'behind the scenes'). Dit zijn betaalde websites om te kunnen zorgen dat alle betrokken personen (van de performers tot de cameraman) eerlijk worden betaald.

problematisch pornogebruik. De vragen zijn gebaseerd op een verslavingsmodel, dus personen die hoog scoren geven bijvoorbeeld aan steeds meer porno nodig te hebben voor bevrediging of het moeilijk te vinden om hun pornogebruik te verminderen.

Seksuele voorlichting over porno

Van de totale groep respondenten heeft 56% seksuele voorlichting gehad over porno en 44% niet. 30% geeft aan behoefte te hebben (gehad) aan informatie over porno of de mogelijkheid om vragen te stellen. Een open vraag gaf respondenten de mogelijkheid om aan te geven welke informatie ze hebben gemist of nodig zouden hebben gehad. In totaal zijn er 107 personen die een duidelijke informatiebehoefte hebben ingevuld. Op basis van deze 107 antwoorden zijn onderstaande thema's beschreven.

Algemene informatie over porno

Door 28% werd benoemd dat ze behoefte hadden aan algemene informatie over porno. Hierbij ging het over wat porno is, de achtergrond ervan (hoe de industrie erachter werkt), hoe content moderatie wordt gedaan, etc. Ook wilden ze weten of het normaal is om porno te kijken, en wat een juiste balans zou zijn. Een deel van de personen gaf ook aan dat ze meer informatie wilden over hoe je veilig porno kunt kijken, en twee personen hadden over het bestaan van ethische porno willen weten. Door 11% werd een behoefte aan meer algemene seksuele voorlichting beschreven, zoals dat ze informatie wilden over condooms en hoe seks werkt.

Porno vs echte seks

33% gaf aan dat ze hadden willen weten hoe realistisch porno is. Dat het geacteerd is en dat wat je ziet in porno juist niet echt is. En ze hadden graag meer informatie gehad over hoe porno zich verhoudt tot echte seks.

Het effect van porno

29% had meer informatie gewild over de effecten van het kijken naar porno en mogelijke negatieve effecten van (teveel) porno kijken. Met name wat het kijken van porno met je kan doen, bijvoorbeeld met je lichaam, maar ook het beeld dat je hebt van seks en je verwachtingen daarin. Ook waren er meerdere personen die verslavingsgevoeligheid benoemden, dus het risico dat sommige mensen verslaafd kunnen raken aan het kijken naar porno. Hiernaast werd een paar keer het effect van porno op de hersenen genoemd.

Seksualiteit

54% van de totale groep respondenten is seksueel actief met een ander persoon (ook zonder vaste relatie), en 42% geeft aan een relatie te hebben. 26% is (enigszins-zeer) ontevreden over zijn seksuele leven, 21% is neutraal, en 52% is (enigszins-zeer) positief.

Seksuele voorkeur

Personen kunnen aangetrokken zijn tot meer dan één leeftijdscategorie of geslacht en konden dus meerdere opties aangeven. Van het totaal aan respondenten voelt 92% zich seksueel aangetrokken tot vrouwen in de leeftijdscategorie 18+, en 9% tot mannen in deze leeftijdscategorie. In totaal heeft 10% een seksuele aantrekking tot minderjarigen (alle minderjarige leeftijdscategorieën samengenomen). 5% geeft aan zich aangetrokken te voelen tot meisjes van 15-17 jaar en 2% tot meisjes van 4-11

jaar. De andere categorieën komen minder vaak voor. Wat betreft romantische aantrekking worden vergelijkbare percentages gevonden. Bij interpretatie van deze resultaten moet rekening worden gehouden met het feit dat het een jonge doelgroep betreft (18-25 jaar), en dat het dus kan gaan om een 18-jarige die zich aangetrokken voelt tot een 17-jarige (leeftijdsgenoten). Daarom zijn ook de categorieën tot 15 jaar samengenomen. In totaal heeft 5% een seksuele aantrekking tot minderjarigen jonger dan 15 jaar.

Seksueel geweld

Van de totale groep respondenten heeft 11% ooit een vorm van seksueel geweld meegemaakt. De gemiddelde leeftijd waarop dit gebeurde was 14 jaar, met een range van 2-24 jaar.

Daarnaast werd gevraagd of personen zelf een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag hadden gepleegd. 2% gaf aan ooit iemand verbaal onder druk te hebben gezet om seksuele handelingen uit te voeren terwijl de persoon dat niet wilde. 5% heeft seksuele handelingen uitgevoerd met een persoon die alcohol/drugs op had en geen toestemming kon geven. 3% heeft misbruik gemaakt van een machtspositie over iemand om de persoon over te halen seksuele handelingen uit te voeren. En 3% heeft fysieke dwang gebruikt om seksuele handelingen uit te voeren met iemand die dat niet wilde. Daarnaast zijn er ook personen die aangeven het niet zeker te weten. In totaal heeft 9% een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag gepleegd.

Welzijn

Er werd aan respondenten gevraagd hoe gelukkig zij zich over het algemeen voelden (op een schaal van 0 tot 10). In de totale groep respondenten was de gemiddelde score 6.41. Ook werden er vragen gesteld over het ervaren van eenzaamheid en suïcidale gedachten in de afgelopen 6 maanden. 59% geeft aan zich af en toe of vaker eenzaam te hebben gevoeld. 23% geeft aan af en toe of vaker suïcidale gedachten te hebben gehad.

Onderzoeksvraag 1. In welke mate komen adolescenten en jongvolwassenen tijdens het porno kijken, bedoeld en onbedoeld, in aanraking met extreme en/of gewelddadige porno, waaronder misbruikbeelden?

Heb je ooit wel eens beelden gezien van:

N=601

Tabel 1. typen seksuele beelden - ooit gezien

	Totaal ooit gezien		Doelbewust	
	N	%	N	%
BDSM	307	51.1	164	54
Fetisj	256	42.6	139	54
Gewelddadige seks	130	21.6	40	31
Bizar/extreem	125	20.8	36	29
Seksuele beelden van minderjarigen	94	15.6	-	-
- echte beelden	65	10.8	10	16
- virtuele beelden	51	8.5	6	12
Seks met dieren	87	14.5	15	17
Gedwongen seks	77	12.8	27	36
Totaal strafbaar/gewelddadig	239	39.8		

Voor de variabele totaal strafbaar/gewelddadig werden de volgende typen meegenomen: (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen, seks met dieren, gewelddadige seks, gedwongen seks.

In Tabel 1 staat weergegeven hoe vaak respondenten aangeven ooit verschillende typen extreme, gewelddadige of strafbare porno te hebben gezien. BDSM en fetisj worden veruit het vaakst gezien door de respondenten, en seksuele beelden van minderjarigen het minst. Als echte beelden en virtuele/AI gegenereerde beelden samen wordt genomen dan komt dit uit op 15.6% die ooit seksuele beelden van minderjarigen heeft gezien. Voor elk type porno werd gevraagd of deze blootstelling doelbewust of per ongeluk was. In de meeste gevallen was dit per ongeluk. Verder werden alle strafbare/gewelddadige typen beeldmateriaal samengenomen tot één variabele (totaal strafbaar/gewelddadig). Hieruit bleek dat bijna 40% ooit een type strafbare/gewelddadige porno heeft gezien.

In de afgelopen 6 maanden, heb je wel eens doelbewust beelden opgezocht van:

N=601

Tabel 2. Typen seksuele beelden - doelbewust opgezocht

	Totaal doelbewust opgezocht	
	N	%
BDSM	160	26.6
Fetisj	143	23.6

Bizar/extreem	53	8.8
Gewelddadige seks	39	6.5
Seksuele beelden van minderjarigen	31	5.2
- echte beelden	17	2.8
- virtuele beelden	19	3.2
Gedwongen seks	24	4.0
Seks met dieren	17	2.8
Totaal strafbaar/gewelddadig	84	14.0

Voor de variabele totaal strafbaar/gewelddadig werden de volgende typen meegenomen: (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen, seks met dieren, gewelddadige seks, gedwongen seks.

In Tabel 2 staat weergegeven hoe vaak respondenten aangeven in de afgelopen 6 maanden doelbewust verschillende typen extreme, gewelddadige of strafbare porno te hebben opgezocht. Ook hier worden BDSM en fetisj het vaakst opgezocht door de respondenten. Respondenten zoeken het minst vaak naar seksuele beelden van minderjarigen en seksuele beelden met dieren. In totaal heeft 5.2% doelbewust gezocht naar seksuele beelden van minderjarigen (echte beelden of virtueel/ AI gegenereerd). De verschillende typen werden samengenomen tot één variabele: in totaal had 14% in de afgelopen 6 maanden doelbewust naar strafbare of gewelddadige beelden gezocht.

Samenvatting

Er is een grote kans dat adolescenten en jongvolwassenen die porno kijken extreme, gewelddadige, of strafbare seksuele beelden tegenkomen: bijna 40% heeft ooit dit type materiaal gezien. In de meeste gevallen komen personen dit per ongeluk tegen, al is er ook een aanzienlijk deel dat hier doelbewust naar zoekt. In het afgelopen half jaar heeft 14% van de respondenten doelbewust naar strafbare of gewelddadige porno gezocht.

Onderzoeksvraag 2. Welke psychologische en gedragsmatige kenmerken vertonen personen die naar misbruikbeelden kijken?

Er waren 17 (2,8%) personen die aangaven in de afgelopen 6 maanden doelbewust naar misbruikbeelden te hebben gezocht. Deze personen kregen extra vragen over hun kijkgedrag. De resultaten worden hieronder beschreven. Omdat het een relatief kleine groep betreft, geeft het enkel een beeld van het kijkgedrag van deze groep personen en kunnen er geen harde conclusies aan worden verbonden. Percentages zijn gebaseerd op het aantal ingevulde responsen van 17, tenzij anders vermeld.

Wat betreft de frequentie keken 9 personen (60%; van de 15 ingevulde responsen) 1 keer per week of vaker naar seksuele beelden van minderjarigen. 5 personen (29,4%) keken pas vrij kort (minder dan een half jaar) naar de beelden en 2 personen (11,8%) langer dan 10 jaar; de rest zat hier tussenin. De meerderheid, 14 personen (82,4%) was minderjarig toen ze voor de eerste keer seksuele beelden van minderjarigen hadden gezien; 6 personen (35,3%) waren jonger dan 13 jaar.

Bij deze respondenten werd in vergelijkbare mate gebruik gemaakt van pornowebsites, social media en chat apps om seksuele beelden van minderjarigen te kijken. Het darkweb werd één keer genoemd. Slechts 2 personen (11,8%) gaven aan de eerste keer direct gezocht te hebben naar seksuele beelden van minderjarigen. 11 personen (64,7%) waren er via pornowebsites op terechtgekomen, voor een aantal gebeurde dit middels het doorklikken op advertenties. De overige 4 personen (23,5%) hadden het materiaal ontvangen via een chat of appgroep. Daarnaast keken 6 personen (35,3%) ook naar andere extreme of gewelddadige porno, zoals seks met dieren, gewelddadige seks, of gedwongen seks.

Respondenten gaven een gevarieerde voorkeur voor het type materiaal aan. 9 personen (64,3%; van de 14 ingevulde responsen) gaven aan te kijken naar puberale kinderen, waarbij de meeste personen keken naar puberale meisjes (12-17 jaar). Ook gaven 7 personen (50%; van de 14 ingevulde responsen) aan te kijken naar pre-puberale kinderen jonger dan 12 jaar. Motivaties voor het kijken lopen sterk uiteen. Seksuele opwinding was maar voor 2 personen een motivatie. Het grootste deel (11 personen; 64,7%) geeft aan op zoek te zijn naar spanning of een 'kick' (omdat het niet mag). Ook opvallend is dat 2 personen aangeven geen specifieke motivatie te hebben voor het kijken naar seksuele beelden van minderjarigen. Ondanks dat seksuele opwinding voor de meesten geen belangrijke motivatie was, gaven wel 11 personen (64,7%) aan te masturberen tijdens het kijken naar seksuele beelden van minderjarigen. 8 personen (47,1%) hadden hier geen specifieke gedachten of fantasieën bij, 6 personen (35,3%) fantaseerden dat zijzelf de minderjarige waren in het seksuele scenario, en 2 personen (11,8%) fantaseerden de seksuele handeling uit te voeren met een minderjarige. Verder gaven 13 personen (76,5%) aan een seksuele aantrekking te ervaren tot minderjarigen onder de 18 jaar, waarvan 12 personen (70,6%) een aantrekking tot minderjarigen onder de 15 jaar.

Er werden na het kijken van seksuele beelden van minderjarigen door 9 (52,9%) personen positieve gevoelens ervaren (zoals vrolijk en ontspannen). Ook werden door 5 (29,4%) respondenten negatieve gevoelens ervaren (zoals schuld en schaamte). Verder gaven 7 personen (41,2%) aan dat zij zelf slachtoffer waren geweest van seksueel kindermisbruik. Ook gaven 7 personen (41,2%) aan een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag in contact met anderen te hebben vertoond. Daarnaast voelden 8 personen (47,1%) na het kijken van seksuele beelden van minderjarigen af en toe of vaker de behoefte om online contact te zoeken met minderjarigen. 9 personen (52,9%) hebben daadwerkelijk af en toe of vaker online contact gezocht met minderjarigen. Aangezien het een jonge doelgroep betreft, weten we niet of het hierbij gaat om een 18-jarige die contact zoekt met een 16-jarige, of dat er sprake was van een groter leeftijdsverschil.

Personen die kijken naar virtuele seksuele beelden van minderjarigen

De groep die aangaf naar virtuele seksuele beelden van minderjarigen te hebben gekeken, betrof 19 personen, waarvan er 5 (26,3%) overlapt met de groep van 17 personen die naar echte beelden keek en 14 (73,7%) enkel naar virtuele beelden had gekeken. 11 van de 19 (57,9%) kijkers van virtuele beelden keken 1 keer per week of vaker naar virtuele seksuele beelden van minderjarigen. De meeste personen keken naar virtuele seksuele beelden van minderjarigen vanuit seksuele opwinding of nieuwsgierigheid. 5 personen (26,3%) gaven aan naar deze beelden te kijken als vervanging voor echte seksuele beelden van minderjarigen. 11 personen (57,9%) hadden af en toe of vaker na het kijken van virtuele seksuele beelden van minderjarigen de behoefte gehad om echte seksuele

beelden van minderjarigen te kijken. En 5 personen (26,3%) hadden dat daadwerkelijk gedaan.

Samenvatting

Het kijkgedrag van de groep personen die naar seksuele beelden van minderjarigen kijkt, loopt sterk uiteen. Wel lijkt er in deze groep vaak sprake te zijn van spanning of een 'kick' (omdat het niet mag) voor het kijken naar de beelden, en komen personen hier vaak onbedoeld en via pornowebsites bij terecht. Wel geeft ongeveer 3 op de 4 aan een seksuele aantrekking tot minderjarigen te ervaren. En de meerderheid geeft aan te masturberen tijdens het kijken. Ook was het grootste deel zelf minderjarig toen ze voor het eerst de beelden zagen, 1 op de 3 was zelfs jonger dan 13 jaar. Verder heeft bijna de helft behoefte om na het kijken online contact te zoeken met minderjarigen, en ook heeft de helft dit al gedaan.

Onderzoeksvraag 3. Verschillen personen die kijken naar misbruikbeelden van personen die hier niet naar kijken op: leeftijd eerste keer porno kijken, frequentie van pornogebruik, problematisch pornogebruik, het kijken naar andere strafbare/gewelddadige porno, seks drive, en seksuele voorkeur?

Tabel 3. verschillen tussen kijkers en niet-kijkers van (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen

	Kijkers (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen n=31	Niet-kijkers (virtuele) seksuele beelden van minderjarigen n=570	r / ϕ
Pornogebruik (gemiddelde maand)			
Hoe vaak, M (SD)	17.13 (23.18)	11.73 (16.25)	.011
Hoeveel minuten per sessie, M (SD)	23.97 (36.81)	20.51 (21.32)	.031
Leeftijd eerste keer porno kijken, M (SD)	13.71 (3.80)	13.57 (2.65)	.015
Eerst ervaring porno – negatief, % (n)	3 (1)	15 (87)	.076
Problematisch pornogebruik totaalscore, M (SD)	22.06 (6.23)	16.10 (7.37)	.185***
Kijkt gewelddadige/gedwongen seks, % (n)	7 (23)	46 (8)	.113**
Kijkt beelden van seks met dieren, %, (n)	6 (19)	11 (2)	.232***
Seks drive totaalscore, M (SD)	9.43 (2.34)	9.25 (2.71)	.004
Seksuele aantrekking tot			
Minderjarigen (<18 jaar), % (n)	58 (18)	7 (39)	.386***
Minderjarigen (<15 jaar), % (n)	52 (16)	2 (12)	.519***
Zelf seksueel misbruikt, % (n)	37 (11)	9 (54)	.191***
Plegen seksueel grensoverschrijdend gedrag, %(n)	43 (13)	8 (43)	.267***
Geluk score (0-10), M (SD)	5.63 (2.90)	6.45 (2.27)	.054
SDHS totaalscore (geluk-depressie), M (SD)	10.37 (3.91)	11.99 (3.98)	.094*

De categorieën 'gewelddadige seks' en 'gedwongen seks' zijn samengevoegd.

Statistische toetsen zijn uitgevoerd om de groep kijkers te vergelijken met de groep niet-kijkers (Mann-Whitney U voor continue variabelen en Chi-Square voor categorische variabelen). De effect size voor de Mann-Whitney U test is berekend middels $r = Z/\sqrt{N}$ en voor de Chi-Square test middels $\phi = \sqrt{\chi^2/n}$. N varieert van 590-601 door missing cases.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

In Tabel 3 is een vergelijking gemaakt tussen personen die hebben aangegeven in de afgelopen 6 maanden doelbewust naar seksuele beelden (zowel echt als virtueel/AI gegenereerd) van minderjarigen te hebben gezocht (n=31) en personen die dit niet hebben gedaan (n=570). Kijkers van misbruikbeelden hebben een hogere frequentie van pornogebruik maar dit verschil bleek niet significant. Daarnaast scoren personen die misbruikbeelden kijken hoger op problematisch pornogebruik ($M=22 > M=16$). Volgens de onderzoekers is een score van 20 de cut-off voor mogelijk problematisch pornogebruik. Dit zou er dus op kunnen wijzen dat problematisch pornogebruik geassocieerd is met het kijken van misbruikbeelden. Ook lijkt het kijken naar andere extreme en gewelddadige porno vaker voor te komen in de groep kijkers van misbruikbeelden, met name het kijken naar beelden van seks met dieren (19% > 2%). Mogelijk is het kijken naar misbruikbeelden voor sommige personen deel van een bredere interesse in extreme seksualiteit. Ondanks dat problematisch pornogebruik en het kijken naar ander gewelddadig materiaal een significant verschil laten zien, betreft het een klein effect.

Personen die misbruikbeelden kijken, rapporteren vaker een seksuele aantrekking tot minderjarigen te ervaren in vergelijking met personen die hier niet naar kijken (58% > 7%). Dit verschil is significant en laat een groot effect zien. Een seksuele aantrekking tot minderjarigen speelt zoals verwacht een belangrijke rol in het kijken naar misbruikbeelden. Tegen de verwachting, lijkt de score op seks drive niet veel te verschillen tussen de groepen. Wel geeft de groep die misbruikbeelden kijkt vaker aan zelf seksueel misbruikt te zijn geweest (37% > 9%), maar ook vaker een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag te hebben gepleegd (43% > 8%). Als laatste, personen die misbruikbeelden kijken scoren lager op de Short Depression-Happiness Scale (SDHS), wat aangeeft dat ze minder positieve gevoelens en meer negatieve gevoelens ervaren in vergelijking met niet-kijkers.

Welke factoren voorspellen het kijken naar misbruikbeelden?

Om het kijken naar misbruikbeelden te voorspellen is een binomiale logistische regressie analyse uitgevoerd. Op basis van studies die het kijken naar misbruikbeelden voorspellen in community samples was vooraf een selectie gemaakt van mogelijk relevante variabelen voor een regressiemodel: leeftijd eerste keer porno kijken, frequentie pornogebruik, problematisch pornogebruik, seks drive, seksuele aantrekking tot minderjarigen, het kijken naar beelden van seks met dieren, en het kijken naar gewelddadige porno. Vervolgens zijn enkel de variabelen die een significante relatie lieten zien met het kijken van misbruikbeelden (zie tabel 3) meegenomen in het uiteindelijke regressiemodel. Aangezien het een jonge doelgroep betreft, is gekozen om de seksuele aantrekking tot minderjarigen <15 jaar te gebruiken in plaats van <18 jaar. Daarnaast is het kijken naar gewelddadige seks en gedwongen seks samengenomen tot één variabele onder de naam gewelddadige porno. Dit resulteerde in de volgende variabelen voor de analyse: problematisch pornogebruik, kijkt gewelddadige porno, kijkt beelden van seks met dieren, en seksuele aantrekking tot minderjarigen <15 jaar.

Het regressie model is significant ($\chi^2=79.72$; $p<.001$) met Nagelkerke's $R^2 = .376$, wat betekent dat het model 37.6% van de variantie kan verklaren. Het regressie model laat zien dat seksuele aantrekking tot minderjarigen significant bijdraagt aan de voorspelling of iemand misbruikbeelden kijkt ($OR=33.60$, $p<.001$, $CI=12.28-86.54$). Dit betreft een groot effect. Ook de score op problematisch pornogebruik had een significant effect ($OR=1.07$, $p=.030$, $CI=1.01-1.13$). Echter ligt de odds ratio (OR) hier dicht bij 1 wat betekent dat het een klein effect is; voor elke 1 score hoger op problematisch

pornogebruik stijgt de kans met 7% dat iemand tot de groep kijkers van misbruikbeelden behoort.³ Echter, door de ongelijke verdeling in groepen heeft het model moeite om een voorspelling te maken en wordt slechts 35.5% van de kijkers van misbruikbeelden correct geclassificeerd als kijker. Dat betekent dat de gebruikte variabelen (aantrekking tot minderjarigen <15 en problematisch pornogebruik) wel samenhangen met het kijken van misbruikbeelden, maar dat de aanwezigheid van deze kenmerken niet voldoende is om betrouwbaar in te schatten of iemand misbruikbeelden kijkt. Wel zijn dit relevante variabelen om mee te nemen in vervolgstudies.

Samenvatting

De resultaten suggereren dat personen die misbruikbeelden kijken vaker een seksuele aantrekking tot minderjarigen ervaren en hoger scoren op problematisch pornogebruik dan personen die hier niet naar kijken. Bij de interpretatie van deze resultaten moet wel rekening worden gehouden met het feit dat het een kleine groep betreft die doelbewust misbruikbeelden heeft opgezocht.

³ Hoewel aan de aannames van de regressieanalyse werd voldaan, bleek het model beperkingen te hebben op basis van de residuen, voortkomend uit de ongelijke verdeling van groepen (kijkers vs. niet-kijkers) en de kleine groep kijkers. Dit kan een invloed hebben op de betrouwbaarheid van de schatting, maar een aanvullende robuuste analyse (bootstrapping) bevestigde het patroon van de resultaten.

04

DISCUSSIE

Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen in welke mate jonge mannen van 18-25 jaar tijdens het porno kijken, bedoeld en onbedoeld, in aanraking komen met extreme, strafbare en/of gewelddadige porno, waaronder misbruikbeelden. Tevens werd hierbij onderzocht wat de kenmerken zijn van personen die misbruikbeelden kijken, en op welke variabelen zij verschillen van personen die hier niet naar kijken. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een online vragenlijst. In totaal zijn de antwoorden van 601 respondenten meegenomen voor dit onderzoek.

De respondenten waren jonge mannen die in elk geval het afgelopen half jaar naar porno hadden gekeken en die mee wilden werken aan een onderzoek met vragen over porno en seksualiteit. Gevonden prevalenties zijn dan ook alleen toepasbaar op die groep. In totaal was bijna 40% van de respondenten ooit een keer strafbare en/of gewelddadige porno tegengekomen, waaronder bijna 16% seksuele beelden van minderjarigen (echt of virtueel/AI gegenereerd). In de meeste gevallen was dit per ongeluk. Deze cijfers komen overeen met andere studies die ook percentages vinden tussen de 10 en 45% voor gewelddadige porno (Romito & Beltramini, 2015; Sabina, Wolak & Finkelhorn, 2008; Vandenbosch, 2015). Dat personen hier vaak onbedoeld mee in aanraking komen, werd ook gevonden in het kwalitatieve onderzoek naar jonge plegers die contact opnemen met de preventielijn van Offlimits (Nationaal Rapporteur & Stop it Now, 2023). In veel gevallen kwamen personen bij het materiaal terecht via gewone pornowebsites, of werd dit doorgestuurd in een chat.

Een deel van de respondenten gaf aan dat ze dit materiaal ook bewust opzoeken, al dan niet na een toevallige kennismaking. In totaal gaf 14% aan in de afgelopen 6 maanden doelbewust een type strafbare en/of gewelddadige porno te hebben opgezocht, waarvan 5% seksuele beelden van minderjarigen (echt of virtueel/AI gegenereerd). Deze cijfers zijn zorgelijk, zeker gezien het om een jonge doelgroep gaat. Dat een substantiële groep personen kijkt naar schadelijke content houdt een markt in stand waarin dit soort materiaal genormaliseerd wordt en online beschikbaar blijft. Tegelijkertijd kan het kijken naar dit soort beelden ook een invloed hebben op de kijker ervan, zoals negatieve effecten op de attitude en beeldvorming over seksualiteit, en mogelijk kan het zelfs

bijdragen aan de ontwikkeling van risicovol en grensoverschrijdend seksueel gedrag (Ferguson & Hartley, 2022; Grubbs & Kraus, 2021). In deze studie geeft bijna de helft van de groep kijkers van misbruikbeelden aan een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag te hebben gepleegd, meer dan vijf keer vaker dan de niet-kijkers. Echter is dit geen bewijs voor een causaal verband waarbij het kijken naar het materiaal leidt tot het grensoverschrijdende gedrag. Maar op z'n minst is het bekijken van dergelijk materiaal door jonge mannen geen goed teken; er kan meer aan de hand zijn. Het is mogelijk dat het hebben meegemaakt van eigen misbruik hierbij ook een rol speelt, aangezien dit in de groep kijkers ook vaker voorkwam.

Met betrekking tot de motivatie gaven de bewuste kijkers vooral aan dat het kijken naar misbruikbeelden voortkomt uit het zoeken naar spanning of een 'kick' (omdat het niet mag). Ondanks dat seksuele opwindning niet veel werd genoemd als primaire motivatie, geeft de meerderheid wel aan te masturberen tijdens het kijken. Ook geven 3 op de 4 kijkers aan een seksuele aantrekking te ervaren tot minderjarigen, wat toch suggereert dat er een seksuele component zit in het kijkgedrag. Wel kan het zijn dat er een andere behoefte onder ligt wat de voornaamste reden is voor het kijken van misbruikbeelden. Zo kan het zoeken naar extreme seksuele prikkels en de spanning die daarbij komt kijken een effectieve (zij het ongezonde) manier zijn om negatieve emoties of gevoelens van leegte te verdringen. Ondanks dat een seksuele voorkeur een veelvoorkomende motivatie is voor het kijken naar misbruikbeelden (Insoll et al., 2024; Knack et al., 2020; Merdian et al., 2013; Wortley et al., 2024), geven personen die misbruikbeelden kijken en contact opnemen met de preventielijn van Offlimits slechts in 20% van de gevallen aan seksuele gevoelens voor minderjarigen te ervaren (Jaarverslag Offlimits 2024). Dit is dus ook lager dan bij de respondenten. Dit kan verschillende verklaringen hebben. Mogelijk vinden personen het moeilijker om hun seksuele voorkeur te benoemen in een gesprek door het stigma dat hier op ligt. Ook is het mogelijk dat er verschillen zijn tussen personen die wel en niet hulp zoeken voor hun gedrag. Personen die een seksuele voorkeur hebben voor kinderen kunnen door het stigma en de angst om afgewezen te worden een grote drempel ervaren in het zoeken naar hulp (Chronos et al., 2024).

Een andere opvallende bevinding is dat de meeste personen minderjarig waren toen ze de beelden voor het eerst zagen, en 1 op de 3 was zelfs jonger dan 13 jaar. Dit komt sterk overeen met het onderzoek van Insoll et al. (2022) onder volwassen kijkers van misbruikbeelden op het dark web. Hier vonden ze ook dat 65% minderjarig was toen ze het materiaal voor het eerst zagen en 32% was jonger dan 13 jaar. Wel moet er rekening worden gehouden met de jonge leeftijd van de huidige onderzoeksgroep, want het zou ook kunnen dat personen op latere leeftijd beginnen met kijken. Ook opvallend was dat er in het huidige onderzoek maar één persoon was die aangaf op het dark web naar misbruikbeelden te kijken, de rest keek via het normale web.

Het is nog niet bekend of het kijken van virtuele seksuele beelden van minderjarigen zou kunnen leiden tot het kijken naar 'echte' seksuele beelden van minderjarigen. Van de personen in dit onderzoek die naar virtuele beelden kijken, gaf ongeveer 1 op de 4 aan ook naar echte beelden te kijken. Ook gaf meer dan de helft aan dat ze af en toe of vaker na het kijken van virtuele beelden de behoefte hadden om echte seksuele beelden van minderjarigen te kijken. Hoe groot de groep is die op deze manier ook daadwerkelijk overstapt op het kijken van seksuele beelden van minderjarigen moet verder worden onderzocht. Wel geeft ongeveer 1 op de 4 aan dat ze naar virtuele beelden kijken als vervanging voor echte beelden, wat voor deze personen mogelijk een beschermende werking heeft.

Het zou interessant zijn om te onderzoeken of er verschillen zijn tussen personen die enkel naar virtuele beelden kijken en personen die enkel naar echte seksuele beelden van minderjarigen kijken. De groepen in deze studie waren te klein om die vergelijking te kunnen maken.

Verder is in dit onderzoek een vergelijking gemaakt tussen personen die wel en niet seksuele beelden van minderjarigen hebben opgezocht. Hieruit blijkt dat een seksuele aantrekkings tot minderjarigen aanzienlijk vaker voorkomt in de groep personen die doelbewust misbruikbeelden heeft gezocht. Gezien de leeftijdsgroep van 18-25 jaar van de respondenten is het niet duidelijk of een aantrekkings tot 15-17-jarigen een klein of groot leeftijdsverschil betreft. Desalniettemin lijkt een aantrekkings tot minderjarigen onder de 15 jaar ook vaker voor te komen. Respondenten geven daarmee aan dat ze kijken naar pornografisch materiaal wat ze seksueel aantrekkelijk vinden. Daarnaast is het kijken naar misbruikbeelden mogelijk gerelateerd aan problematisch pornogebruik in het algemeen. In de groep kijkers van misbruikbeelden werd een gemiddelde score gevonden van 22 op de Short Problematic Pornography Consumption Scale, duidend op mogelijk problematisch pornogebruik. Dat is significant hoger dan de niet-kijkers die een gemiddelde score van 16 hadden, al betreft het een klein effect. Daarnaast lijkt de groep kijkers van misbruikbeelden ook vaker naar andere extreme en gewelddadige porno te kijken, met name beelden van seks met dieren. Dit sluit aan bij andere studies die vinden dat het kijken naar gewelddadige porno of porno met dieren een voorspeller was voor het kijken van misbruikbeelden (Napier et al., 2024; Seto et al., 2015). Dit kan wijzen op een bredere interesse in extreme seksualiteit in de groep die naar misbruikbeelden kijkt. Echter, de regressie analyse liet in de huidige sample geen significant effect zien voor het kijken naar gewelddadige porno en beelden van seks met dieren. De regressieanalyse laat wel zien dat zowel de seksuele interesse in minderjarigen <15 jaar als problematisch pornogebruik bijdragen aan het voorspellen van het kijken naar misbruikbeelden. De bijdrage van de seksuele interesse lijkt daarin wel groter dan die van de problematisch pornogebruik. Het ligt voor de hand dat de specifieke seksuele interesse in de inhoud van de misbruikbeelden meer samenhangt met het bekijken ervan dan de algemene interesse in (extreme) pornografie. Ook kunnen er verschillen zijn binnen de groep kijkers, waarbij de ene meer gemotiveerd is vanuit een seksuele voorkeur voor kinderen en de ander meer vanuit een interesse in extreme seksualiteit.

Uit eerder onderzoek bleek dat een jongere leeftijd waarop voor het eerst naar porno werd gekeken mogelijk gerelateerd is aan het kijken naar misbruikbeelden (Napier et al., 2024; Seigfried-Spellar, 2016). Het huidige onderzoek vond echter geen verschil in de leeftijd waarop voor het eerst naar porno werd gekeken tussen kijkers en niet-kijkers van misbruikbeelden. Ondanks dat de groep kijkers van misbruikbeelden gemiddeld vaker per maand naar porno kijken dan niet-kijkers (17 vs. 12 keer), bleek dit effect niet significant te zijn en was de effect size verwaarloosbaar. Dit is opvallend aangezien in eerder onderzoek frequentie van pornogebruik wel een voorspeller was voor het kijken naar misbruikbeelden (Ray et al., 2014). En in tegenstelling tot andere studies (Klein et al., 2015; Seto et al., 2015) is er in het huidige onderzoek ook geen verschil gevonden op seks drive tussen de groepen. Een verklaring hiervoor zou kunnen liggen in de wijze waarop seks drive gedefinieerd wordt in verschillende studies. Klein et al. (2015) hebben een maat voor seks drive gebaseerd op aantal orgasmes in de week, sterkte van verlangen aan seks, tijd besteed aan seksuele fantasieën en gedrag, en tijd besteed aan pornografie. Hierin zit dus wel een behoefte aan seks (vergelijkbaar met het huidige onderzoek) maar ook de frequentie van seksuele fantasieën en porno. Dit is in het huidige onderzoek apart uitgevraagd. In Seto et al. (2015) is seks drive gemeten door één vraag:

frequente seksuele lust. Dat seks drive op een andere manier wordt uitgevraagd kan bijdragen aan het verschil in resultaten.

Beperkingen onderzoek

Er zijn een aantal beperkingen waarmee rekening moet worden gehouden met het interpreteren van de resultaten. De groep personen die doelbewust kijkt naar misbruikbeelden is klein, wat het lastig maakt om harde conclusies te trekken. Op basis van eerdere onderzoeken werd verwacht dat ongeveer 5% van de totale groep naar misbruikbeelden zou kijken. Zo werd in een onderzoek bij adolescenten gevonden dat 4.2% ooit misbruikbeelden had gekeken (Seto et al., 2015). Percentages verschillen afhankelijk van de onderzoeksgroep, en of het gaat om het ooit tegenkomen van misbruikbeelden of het actief kijken van deze beelden. Het percentage personen die (echte) seksuele beelden kijkt, is in het huidige onderzoek iets lager. Echter, het is mogelijk dat er personen tussen zitten die de vragen over extreme typen pornografie niet wilden invullen, waardoor deze percentages mogelijk een onderschatting zijn. Bijvoorbeeld als mensen strafbare beelden kijken maar hier niet open over willen of durven zijn. Het is dus aan te bevelen om het onderzoek te herhalen met een grotere groep respondenten.

De onderzoeksgroep bestond uit mannen tussen de 18-25 jaar die in de afgelopen 6 maanden naar porno hadden gekeken. Deze groep is niet representatief voor alle mannen in deze leeftijdscategorie, aangezien niet alle mannen porno kijken. Ook zijn de resultaten niet toepasbaar op vrouwen. Door gebruik te maken van een panel werd beoogd een diverse groep personen te bereiken wat de representativiteit verhoogt. Echter, een vragenlijst over pornogebruik kan altijd zorgen voor een bias in het type mensen dat deelneemt. Mogelijk zullen mensen die makkelijker over seksualiteit en porno praten meer geneigd zijn om deel te nemen en tegelijkertijd mogelijk ook meer en/of heftiger porno consumeren. Dit is een terugkerend probleem bij het doen van onderzoek naar seksuele onderwerpen en het is niet makkelijk te ondervangen. Het betekent vooral dat de conclusies met enige terughoudendheid getrokken moeten worden.

Verder is het met cross-sectioneel onderzoek niet mogelijk om causale verbanden te vinden. We kunnen enkel kijken naar associaties die worden gevonden tussen variabelen in deze onderzoeksgroep en niet vaststellen welke variabelen oorzaken zijn en welke variabelen gevolgen. Daarnaast is het niet altijd met zekerheid te zeggen hoe personen de vragen over strafbare en gewelddadige porno interpreteren, omdat mensen kunnen verschillen in wat ze als gewelddadig of gedwongen zien. Zo kan het er in porno wellicht uitzien alsof er geen sprake is van consent, maar is het geacteerd. We hebben dit geprobeerd zo expliciet mogelijk te omschrijven, dat er lichamelijk letsel wordt toebracht en dat er duidelijk geen sprake is van consent, en dit afgezet tegen beelden van BDSM waarbij er wel sprake is van consent. Toch kunnen we nooit zeker weten of het daadwerkelijk om gewelddadige beelden gaat. Op zijn minst is dit de subjectieve beleving van de persoon.

Suggesties vervolgonderzoek

Toekomstige onderzoeken met een groter aantal respondenten zouden de mogelijkheid bieden om verschillen tussen groepen te kunnen vergelijken. Bijvoorbeeld tussen personen die virtuele of echte misbruikbeelden kijken, maar ook tussen personen met en zonder een seksuele interesse in minderjarigen. Ook zou er nog verder gespecificeerd kunnen worden wat voor type virtuele beelden dit zijn (geanimeerd zoals hentai of realistische beelden door AI). In welke mate het kijken naar

virtuele beelden van minderjarigen een risico vormt voor het kijken naar echte beelden is hierbij een belangrijke vraag, zeker met de opkomst van AI gegenereerde misbruikbeelden. Daarnaast zou het ook waardevol zijn om te kijken naar vrouwen en hoe vaak zij in aanraking komen met strafbare en/of gewelddadige porno. Er is ook weinig bekend over vrouwen die kijken naar misbruikbeelden en in welke mate zij verschillen van mannen die hiernaar kijken.

Daarnaast lijkt problematisch pornogebruik gerelateerd te zijn aan het kijken naar misbruikbeelden. Deze variabele is dus relevant om mee te nemen in toekomstige studies om vast te stellen of het kijken naar problematisch pornogebruik daadwerkelijk het kijken naar misbruikbeelden kan voorspellen. Ook zouden vervolgstudies verder kunnen onderzoeken wat de relatie is tussen het kijken van andere typen extreme en gewelddadige porno op het kijken van misbruikbeelden. Daarbij zou het interessant zijn om meer te weten over de kenmerken van personen die kijken naar misbruikbeelden vanuit een pornoverslaving en/of interesse in extreme porno. Mogelijk heeft deze groep andere kenmerken en hebben zij baad bij een andere aanpak dan personen die kijken vanuit een seksuele voorkeur voor minderjarigen.

Verder lijkt een seksuele aantrekking tot minderjarigen vaker voor te komen in de groep kijkers van misbruikbeelden, en zie je dit ook als voornaamste motivatie bij kijkers op het dark web (Insoll et al., 2024). De cijfers van de preventielijn van Offlimits laten een ander beeld zien, waar slechts 20% van de kijkers van misbruikbeelden aangeeft seksuele gevoelens voor minderjarigen te ervaren (Jaarverslag Offlimits 2024). Een mogelijke verklaring kan zijn dat personen in een vragenlijst eerlijker antwoord durven te geven dan in een telefonisch gesprek. Ook kan het zijn dat de groep kijkers die hulp zoekt verschilt van personen die niet hulp zoeken voor hun gedrag. Mogelijk ervaren personen met een seksuele interesse in minderjarigen een grotere drempel in het zoeken naar hulp. Vervolgonderzoek zou dan ook kunnen kijken naar verschillen tussen personen die wel en niet hulp zoeken voor het kijken naar misbruikbeelden. Meer kennis over de factoren die gerelateerd zijn aan hulpzoekend gedrag is belangrijk voor het ontwikkelen van interventies om meer personen naar hulpverlening toe te bewegen.

05

AANBEVELINGEN

Seksuele voorlichting over porno

Het onderzoek laat zien dat een deel van de jongvolwassenen behoefte had aan meer informatie over porno. Zo blijkt uit de antwoorden van respondenten dat ze graag meer informatie hadden gehad over porno in het algemeen, bijvoorbeeld de achtergrond van de porno-industrie, maar ook hoe je op een veilige manier porno kunt kijken. Daarnaast hadden ze graag willen weten hoe realistisch porno is en hoe het zich verhoudt tot seks in de echte wereld. Als laatste werd het effect van porno genoemd, wat (teveel) porno kijken kan doen met je lichaam, het beeld van seksualiteit, en je eigen verwachtingen. En hoe het zit met verslaving.

Deze resultaten laten zien dat er een behoefte is aan informatie onder jongeren, en biedt dan ook een aanknopingspunt voor interventies die zich richten op seksuele voorlichting. Hoewel onderzoek op dit gebied nog beperkt is, laat een eerste studie al veelbelovende resultaten zien, waarbij jonge personen die seksuele voorlichting hadden gehad over porno minder vrouwonvriendelijk attitudes lieten zien (Vandenbosch & van Oosten, 2017). In de huidige sample had slechts 56% seksuele voorlichting gehad over porno, en vaak is het dan gericht op de stereotypen die je ziet in de beelden. Er wordt maar weinig verteld over wat het kijken naar porno met je kan doen, met je lichaam, je hersenen en je verdere seksualiteitsbeleving. Dit betekent niet dat het kijken naar porno altijd slecht is, maar dat het juist belangrijk is om de juiste balans te zoeken. Zodat mensen bij zichzelf kunnen nagaan wanneer het kijken van porno mogelijk een negatieve invloed heeft in hun leven, en wat ze op zo'n moment kunnen doen. Handvaten voor veilig porno kijken zouden hierin helpend kunnen zijn, waaronder informatie over ethische porno. Zo wist 57% van de respondenten niet wat ethische porno is. Nadeel van ethische porno is dat het niet gratis is en het merendeel van de respondenten geeft aan dat ze gebruik maken van gratis websites, met als voornaamste reden dat ze niet willen betalen voor porno.

Indien seksuele voorlichting plaatsvindt, zal dit ook op tijd moeten starten. De respondenten waren gemiddeld 13 jaar toen zij voor het eerst in aanraking kwamen met porno, een groot deel was dus

ook jonger. Vaak was deze eerst confrontatie onbedoeld. Des te belangrijker om jongeren goede handvaten mee te geven om zich veilig op het internet te kunnen bewegen.

Hulp voor problematisch pornogebruik

Dat jongeren al op jonge leeftijd beginnen met porno kijken en vaak in aanraking komen met strafbaar en gewelddadig materiaal, roept de vraag op wat het effect is van deze blootstelling op de verdere (seksuele) ontwikkeling, en hoe we hier in een vroeg stadium op kunnen ingrijpen als dat nodig is. In dit onderzoek werd specifiek gekeken naar het kijken van seksuele misbruikbeelden van minderjarigen, maar ook kwam het kijken naar seks met dieren of gewelddadige seks veel voor. Ook lijkt het kijken van misbruikbeelden gerelateerd aan problematisch pornogebruik in het algemeen, wat zich uit in het veelvuldig kijken van porno, het gevoel hier weinig controle over te hebben, en moeite om het pornogebruik te minderen; een verslavingseffect. Mogelijk kan het op jonge leeftijd beginnen met kijken, in combinatie met steeds vaker kijken en steeds heftiger beeldmateriaal nodig hebben, ervoor zorgen dat personen uitkomen bij strafbaar materiaal. Mogelijk is een deel van de jongeren hier gevoeliger voor en kunnen we die identificeren en op tijd interveniëren.

Dat personen kunnen escaleren naar misbruikbeelden komt ook uit andere onderzoeken naar voren (Knack et al., 2020; Merdian et al., 2015; Rimer & Holt, 2022; Winder et al., 2015; Wortley et al., 2024). Personen kunnen ongevoelig raken voor het seksuele beeldmateriaal, waardoor ze steeds extremere content nodig hebben om dezelfde mate van 'kick' en/of seksuele opwindning te ervaren. Het betekent echter ook dat er een 'window of opportunity' is, waarin personen steeds risicovoller porno kijkgedrag vertonen, maar nog geen strafbare beelden hebben gezien. Interventies kunnen zich richten op dit window, waarin personen langzaam afglijden richting extremer beeldmateriaal of zich in een online omgeving bevinden waarin het risico op blootstelling aan dit materiaal groter is. Ideaal gezien wil je personen bereiken voordat ze strafbaar beeldmateriaal tegengekomen, maar ook personen die nog niet langdurig kijken, zijn mogelijk nog goed richting hulpverlening te bewegen. Ook personen die tekenen vertonen van problematisch pornogebruik zouden baat hebben bij vroegtijdige hulp, voordat personen de controle over hun pornogebruik volledig verliezen. Niet alleen om te voorkomen dat personen strafbare content gaan kijken, maar ook omdat het hun eigen seksuele ontwikkeling en welzijn ten goede komt.

Hoe zou een interventie eruit kunnen zien? Allereerst, moet er een plek zijn waar personen informatie kunnen vinden over porno, de signalen van problematisch pornogebruik, en waar iemand terecht kan met vragen en zorgen. Laagdrempelige hulp is hierin essentieel omdat mogelijk niet iedereen die zorgen heeft over zijn pornogebruik gelijk de stap naar gespecialiseerde hulp durft te zetten. Denk hierbij aan het geven van informatie over veilig porno kijken en waar een gebruiker bij een website op kan letten om hierin bewuste keuzes te maken. Ook kan er informatie worden gegeven over risicosignalen die er op wijzen dat porno kijken mogelijk een negatief effect op je heeft, en wat je kunt doen indien je steeds heftigere beelden nodig hebt. Als laatste kunnen tips en adviezen worden geboden om een balans te vinden in je pornogebruik, hoe je aan je eigen welzijn kan werken, en wanneer verdere hulp mogelijk aangewezen is. Zo'n interventie kan zich ook specifiek richten op jongeren die zich zorgen maken over hun kijkgedrag, zodat ze een plek hebben om vragen te stellen en ondersteuning kunnen krijgen indien nodig. Bijvoorbeeld een website die qua vormgeving en taalgebruik aansluit bij deze jonge doelgroep en waar ze anoniem met een hulpverlener kunnen chatten. WhatsOK is een goed voorbeeld van een website die zich richt op jonge mensen

die zich zorgen maken over hun seksuele fantasieën en gedrag, waaronder ook het kijken naar misbruikbeelden. Een evaluatie van WhatsOK laat zien dat jonge personen bereid zijn om hulp zoeken voor hun gedrag, en dat een groot deel ook nog geen seksuele grens is overgegaan (Bright et al., 2024). Preventieve interventies zijn dus in staat om jonge mensen naar hulp toe te bewegen.

Maatregelen pornowebsites

Platformen hebben de verantwoordelijkheid om maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat hun websites schoon blijven van strafbaar materiaal. Ook hebben ze de verantwoordelijkheid om te zorgen voor effectieve leeftijdsverificatie om te voorkomen dat jonge kinderen worden blootgesteld aan pornografische beelden. Verder zijn gepaste maatregelen nodig die voorkomen dat personen afglijden richting steeds extremer beeldmateriaal of doorklikken naar risicovolle websites die mogelijk strafbaar materiaal bevatten. Informatie over de maatregelen die platformen hierin nemen, moeten toegankelijk zijn voor gebruikers zodat zij hierin een bewuste keuze kunnen maken. Voor personen die actief zoeken naar misbruikbeelden moeten waarschuwingsberichten worden ingesteld, en verwezen naar hulpverlening zoals de preventielijn van Offlimits. Onderzoek laat zien dat waarschuwingsberichten effectief zijn in het voorkomen dat mensen doorklikken naar mogelijk strafbaar beeldmateriaal (Prichard et al., 2022; 2024).

Conclusie

Dit onderzoek laat zien dat een substantieel deel van de adolescenten en jongvolwassenen in aanraking komt met strafbare en/of gewelddadige porno, waaronder seksueel misbruikbeelden van minderjarigen. Het rapport geeft aanbevelingen voor preventie, waaronder het belang van seksuele voorlichting over porno en meer hulp voor pornogebruikers die risicovol kijkgedrag vertonen. Alleen door vroegtijdig in te grijpen kunnen we personen op tijd een halt toe roepen, voordat ze vast komen te zitten in het kijken van strafbare content. Hierdoor kunnen we personen helpen om op een betere manier met hun pornogebruik om te gaan en voorkomen dat mensen afglijden naar misbruikbeelden. Laten we ons blijven inzetten om het internet een veiligere plek te maken, met name voor jongeren, en ze de tools te bieden om hier op een goede manier gebruik van te maken.

06

LITERATUURLIJST

Bandura, A. (1971). Social learning theory. New York, NY: General Learning Press.

Bóthe, B., Tóth-Király, I., Demetrovics, Z., & Orosz, G. (2021). The Short Version of the Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS-6): A Reliable and Valid Measure in General and Treatment-Seeking Populations. *Journal of Sex Research*, 58(3), 342–352. <https://doi.org/10.1080/00224499.2020.1716205>

Bothe, B., Toth-Kiraly, I., Zsila, A., Demetrovics, Z., Griffiths, M. D., & Orosz, G. (2018). The Development of the Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS). *The Journal of Sex Research*, 55(3), 395–406. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1291798>

Bridges, A. J., Sun, C. F., Ezzell, M. B., & Johnson, J. (2016). Sexual Scripts and the Sexual Behavior of Men and Women Who Use Pornography. *Sexualization, Media, & Society*, 2(4). <https://doi.org/10.1177/2374623816668275>

Bright, M. A., Bódi, C., Gordon, B., Ortega, D., & Coleman, J. (2024). Early Findings of Helpline Inquiries From Youth and Young Adults With Concerns About Their Sexual Thoughts, Behaviors, and Experiences. *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177/08862605241299446>

Brown, R. (2023). Prevalence of viewing online child sexual abuse material among Australian adults. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, 682. <https://doi.org/https://doi.org/10.52922/ti77239>

Carrotte, E. R., Davis, A. C., & Lim, M. S. C. (2020). Sexual behaviors and violence in pornography: Systematic review and narrative synthesis of video content analyses. *Journal of Medical Internet Research*, 22(5), e16702. <https://doi.org/10.2196/16702>

-
- Chronos, A., Jahnke, S., & Blagden, N. (2024). The Treatment Needs and Experiences of Pedohebephiles: A Systematic Review. *Archives of Sexual Behavior*, 53(9), 3329–3346. <https://doi.org/10.1007/s10508-024-02943-0>
- De Graaf, H., Oldenhof, A., Kraan, Y., Beek, T., Kuipers, L., & Vermey, K. (2024). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2023*. Delft: Eburon.
- Ferguson, C. J., & Hartley, R. D. (2022). Pornography and Sexual Aggression: Can Meta-Analysis Find a Link? *Trauma, Violence, and Abuse*, 23(1), 278–287. <https://doi.org/10.1177/1524838020942754>
- González-Ortega, E., & Orgaz-Baz, B. (2013). Minors' exposure to online pornography: Prevalence, motivations, contents and effects. *Anales de Psicología*, 29(2), 319–327. <https://doi.org/10.6018/analesps.29.2.131381>
- Griffiths, M. (2005). A “components” model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191–197. <https://doi.org/10.1080/14659890500114359>
- Grubbs, J. B., & Kraus, S. W. (2021). Pornography Use and Psychological Science: A Call for Consideration. *Current Directions in Psychological Science*, 30(1), 68–75. <https://doi.org/10.1177/0963721420979594>
- Hald, G. M., & Štulhofer, A. (2016). What Types of Pornography Do People Use and Do They Cluster? Assessing Types and Categories of Pornography Consumption in a Large-Scale Online Sample. *Journal of Sex Research*, 53(7), 849–859. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1065953>
- Insoll, T., Ovaska, A. K., Nurmi, J., Aaltonen, M., & Vaaranen-Valkonen, N. (2022). Risk Factors for Child Sexual Abuse Material Users Contacting Children Online. *Journal of Online Trust and Safety*, 1(2). <https://doi.org/10.54501/jots.v1i2.29>
- Insoll, T., Ovaska, A., & Vaaranen-Valkonen, N. (2021). CSAM Users in the Dark Web: Protecting Children Through Prevention (Suojellaan Lapsia ry. ReDirection Survey Report 2021).
- Joseph, S., Linley, P. A., Harwood, J., Lewis, C. A., & Mccollam, P. (2004). Rapid assessment of well-being: The Short Depression-Happiness Scale (SDHS). *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77, 463–478.
- Klaassen, M. J. E. (2020). Understanding Internet pornography's content and its relation to adolescents' sexual attitudes. [thesis, University of Amsterdam]
- Klaassen, M. J. E., & Peter, J. (2015). Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos. *Journal of Sex Research*, 52(7), 721–735. <https://doi.org/10.1080/00224499.2014.976781>
- Klein, V., Schmidt, A. F., Turner, D., & Briken, P. (2015). Are sex drive and hypersexuality associated

-
- with pedophilic interest and child sexual abuse in a male community sample? PLoS ONE, 10(7), e0129730. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0129730>
- Knack, N., Holmes, D., & Fedoroff, J. P. (2020). Motivational pathways underlying the onset and maintenance of viewing child pornography on the Internet. *Behavioral Sciences and the Law*, 38(2), 100–116. <https://doi.org/10.1002/bsl.2450>
- Landripet, I., Buško, V., & Štulhofer, A. (2019). Testing the content progression thesis: A longitudinal assessment of pornography use and preference for coercive and violent content among male adolescents. *Social Science Research*, 81, 32–41. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2019.03.003>
- Lippa, R. A. (2009). Sex differences in sex drive, sociosexuality, and height across 53 nations: Testing evolutionary and social structural theories. *Archives of Sexual Behavior*, 38(5), 631–651. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9242-8>
- Litsou, K., Byron, P., McKee, A., & Ingham, R. (2021). Learning from pornography: results of a mixed methods systematic review. *Sex Education*, 21(2), 236–252. <https://doi.org/10.1080/14681811.2020.1786362>
- Merdian, H. L., Perkins, D. E., Dustagheer, E., & Glorney, E. (2020). Development of a Case Formulation Model for Individuals Who Have Viewed, Distributed, and/or Shared Child Sexual Exploitation Material. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 64(10–11), 1055–1073. <https://doi.org/10.1177/0306624X17748067>
- Mori, C., Park, J., Racine, N., Ganshorn, H., Hartwick, C., & Madigan, S. (2023). Exposure to sexual content and problematic sexual behaviors in children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse and Neglect*, 143, 106255. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106255>
- Napier, S. S., Seto, M. C., Cashmore, J., & Shackel, R. (2024). Characteristics that predict exposure to and subsequent intentional viewing of child sexual abuse material among a community sample of Internet users. *Child Abuse & Neglect*, 156, 106977. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106977>
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, & Stop it Now. (2023). *Rapport Maak het bespreekbaar*.
- Noll, L. K., Harsey, S. J., & Freyd, J. J. (2022). Assessment of attitudes toward Internet pornography in emerging adults using the Internet Pornography Questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 131, 107231. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107231>
- Prichard, J., Wortley, R., Watters, P. A., Spiranovic, C., Hunn, C., & Krone, T. (2022). Effects of Automated Messages on Internet Users Attempting to Access “Barely Legal” Pornography. *Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment*, 34(1), 106–124. <https://doi.org/10.1177/10790632211013809>

-
- Prichard, J., Wortley, R., Watters, P., Spiranovic, C., & Scanlan, J. (2024). The effect of therapeutic and deterrent messages on Internet users attempting to access 'barely legal' pornography. *Child Abuse and Neglect*, 155. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106955>
- Ray, J. v., Kimonis, E. R., & Seto, M. C. (2014). Correlates and Moderators of Child Pornography Consumption in a Community Sample. *Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment*, 26(6), 523–545. <https://doi.org/10.1177/1079063213502678>
- Rimer, J. R., & Holt, K. (2023). "It was in Control of Me": Notions of Addiction and Online Child Sexual Exploitation Material Offending. *Sexual Abuse*, 35(1), 3–30. <https://doi.org/10.1177/10790632211070797>
- Romito, P., & Beltramini, L. (2015). Factors Associated With Exposure to Violent or Degrading Pornography Among High School Students. *Journal of School Nursing*, 31(4), 280–290. <https://doi.org/10.1177/1059840514563313>
- Sabina, C., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2008). The nature and dynamics of internet pornography exposure for youth. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(6), 691–693. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0179>
- Salter, M., Woodlock, D., Whitten, T., Tyler, M., Naldrett, G., Breckenridge, J., Nolan, J., & Peleg, N. (2023). Identifying and understanding child sexual offending behaviours and attitudes among Australian men.
- Seigfried, K. C., Lovely, R. W., & Rogers, M. K. (2008). Self-Reported Online Child Pornography Behavior: A Psychological Analysis. *International Journal of Cyber Criminology*, 2(1), 286–297.
- Seigfried-Spellar, K. C. (2016). Deviant pornography use: The role of early-onset adult pornography use and individual differences. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 6(3), 34–47. <https://doi.org/10.4018/IJCBPL.2016070103>
- Seto, M. C., Hermann, C. A., Kjellgren, C., Priebe, G., Svedin, C. G., & Långström, N. (2015). Viewing Child Pornography: Prevalence and Correlates in a Representative Community Sample of Young Swedish Men. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1), 67–79. <https://doi.org/10.1007/s10508-013-0244-4>
- Shor, E. (2019). Age, Aggression, and Pleasure in Popular Online Pornographic Videos. *Violence Against Women*, 25(8), 1018–1036. <https://doi.org/10.1177/1077801218804101>
- Shor, E., & Seida, K. (2019). "Harder and Harder"? Is Mainstream Pornography Becoming Increasingly Violent and Do Viewers Prefer Violent Content? *Journal of Sex Research*, 56(1), 16–28. <https://doi.org/10.1080/00224499.2018.1451476>
- Simon, W., & Gagnon, J. H. (1984). Sexual scripts. *Society*, 22(1).

-
- Sischka, P. E., Philippe Décieux, J., Mergener, A., Neufang, K. M., & Schmidt, A. F. (2022). The impact of forced answering and reactance on answering behavior in online surveys. *Social Science Computer Review*, 40(2), 405–425.
- Vandenbosch, L. (2015). Antecedents of adolescents' exposure to different types of sexually explicit Internet material: A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 50, 439–448. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.04.032>
- Vandenbosch, L., & van Oosten, J. M. F. (2017). The Relationship Between Online Pornography and the Sexual Objectification of Women: The Attenuating Role of Porn Literacy Education. *Journal of Communication*, 67(6), 1015–1036. <https://doi.org/10.1111/jcom.12341>
- Vannier, S. A., Currie, A. B., & O'Sullivan, L. F. (2014). Schoolgirls and soccer moms: A content analysis of free “teen” and “MILF” online pornography. *Journal of Sex Research*, 51(3), 253–264. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.829795>
- Winder, B., Gough, B., & Seymour-Smith, S. (2015). Stumbling into Sexual Crime: The Passive Perpetrator in Accounts by Male Internet Sex Offenders. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1), 167–180. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0302-6>
- Wortley, R., Findlater, D., Bailey, A., & Zuhair, D. (2024). Accessing child sexual abuse material: Pathways to offending and online behaviour. *Child Abuse & Neglect*, 154, 106936. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106936>
- Zimmerman, R. S. ;, & Langer, L. M. (1995). Improving estimates of prevalence rates of sensitive behaviors: The randomized lists technique and consideration of self-reported honesty. *Journal of Sex Research*, 32(2), 107.

COLOFON

Offlimits (2026). De grens voorbij: Onderzoek naar risicovol pornogebruik onder jongvolwassenen, Offlimits.

Kelly van den Heuvel (Senior beleidsmedewerker Offlimits)

Voor het onderzoeksrapport is een meeleesgroep gevraagd om mee te lezen met het rapport en feedback te geven. We willen alle meelezers bedanken voor hun bijdrage:

Madeleine van der Bruggen (Teamleider preventielijn Offlimits)

Ellen Janssen (Senior beleidsadviseur Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal)

Anouk van de Laar (Beleidsmedewerker Offlimits)

Melissa de Roos (Assistant Professor Forensic Psychology – Erasmus University Rotterdam)

Wineke Smid (Hoofd onderzoek Van der Hoeven Kliniek)

Celine Verheijen (Programmacoördinator Defence for Children – ECPAT Nederland)

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door de Janivo stichting.

